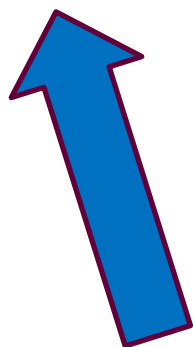

Metoder för primärprevention och tidig återgång i arbete vid arbetsrelaterad psykisk ohälsa

Gunnar Bergström,
docent

Systematisk litteraturgenomgång

Riktlinjer

Arbetshälsoekonomiskt analysverktyg

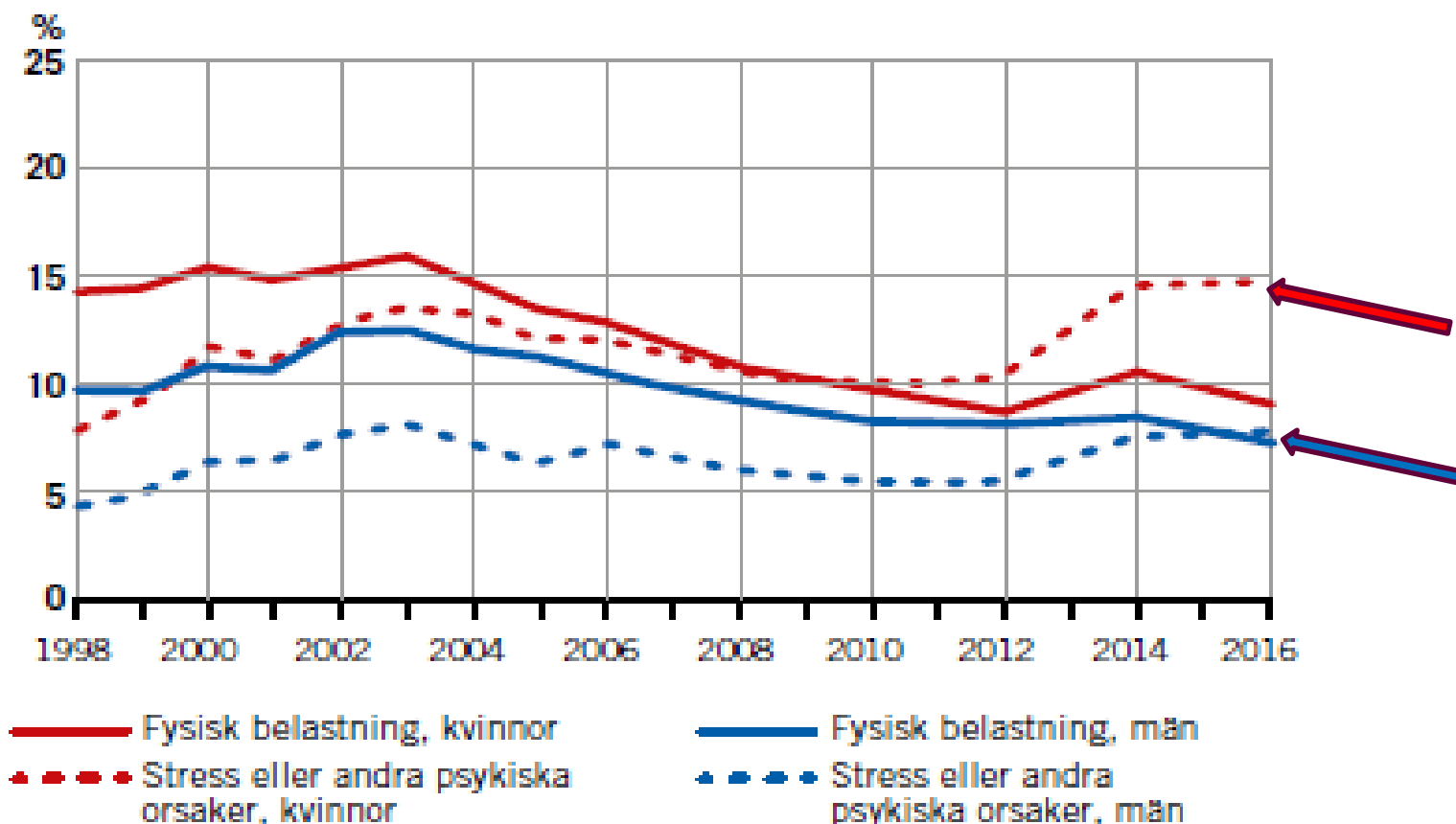

Rekommendationer till arbetsgivare

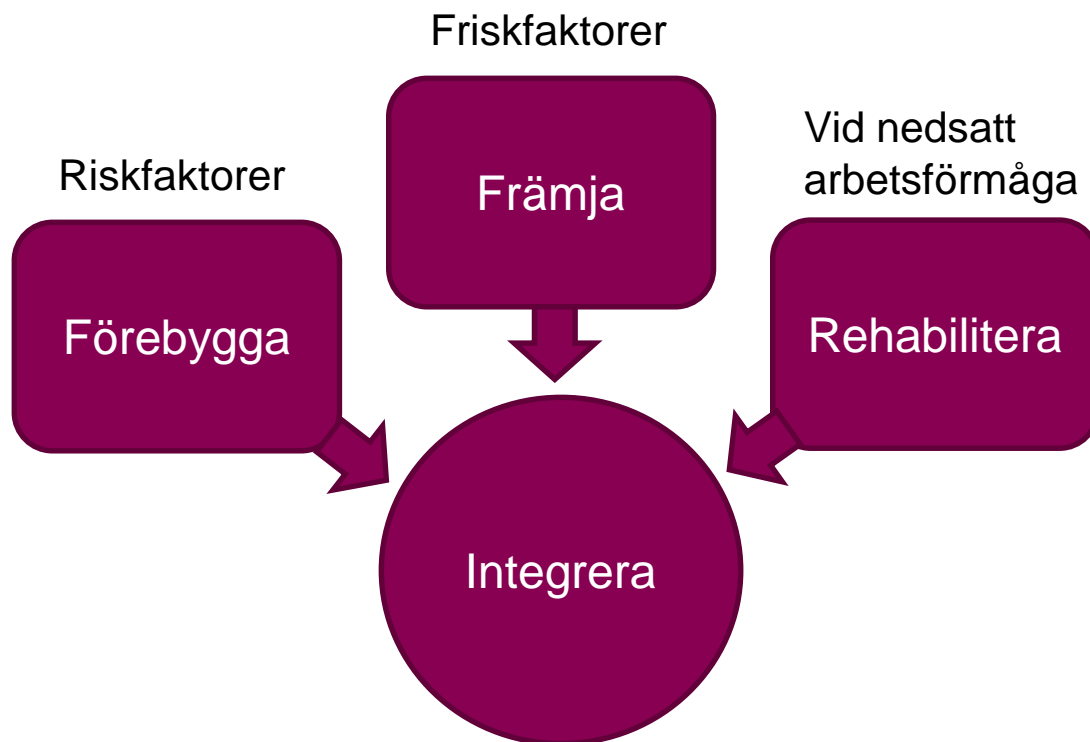

- Uppdatering pågår på uppdrag från Folkhälsomyndigheten.
- Presenteras i början av 2018.

Andel anställda som fått arbetsorsakade besvär till följd av fysisk belastning respektive stress eller andra psykiska orsaker. 1998 – 2016.
(Arbetsmiljöverket Arbetsorsakade besvär 2016, sid 5)

En integrerad modell för arbetsmiljöarbete

Modifierad efter LaMontagne AD, et al. BMC Psychiatry. 2014;14:131.

Primärprevention – Förebygga ohälsa och vidmakthålla arbetsförmåga

Belastande och skyddande faktorer i arbetet – psykisk ohälsa

Belastande faktorer

- Höga krav
- Låg kontroll
- Lågt socialt stöd
- Låg "belöning"
- Osäkerhet i anställning
- Orättvist behandlad
- Mobbning

Skyddande faktorer

- Rimliga Krav
- Hög kontroll
- Bra socialt stöd
- Rimlig "belöning"
- Trygghet i anställning
- Rättvist behandlad

Förebygga ohälsa och vidmakthålla arbetsförmåga

- Två studier som utvärderade primärpreventiva insatser hittades.
  - En randomiserad studie av medelhög kvalitet utvärderade en kurs för karriärutveckling bland offentliganställda (Ahola 2014). Individuell handlingsplan formulerades. Minskad risk för depression.
  - En observationsstudie av låg kvalitet inom tillverkningsindustri utvärderade ett program för ökad delaktighet bland anställda (Kobayashi 2008). Handlingsplan på gruppnivå utformades. Vissa positiva effekter på depression och vitalitet bland kvinnor. Ingen effekt bland män.

Bergström G, Lundin A, Vaez M, Cedstrand E, Hillert L, Jensen I. Insatser via företagshälsovården för att minska eller förebygga psykisk ohälsa. En kartläggning av forskningen. Enheten för Interventions- och Implementeringsforskning, IMM, Karolinska Institutet, 2015.

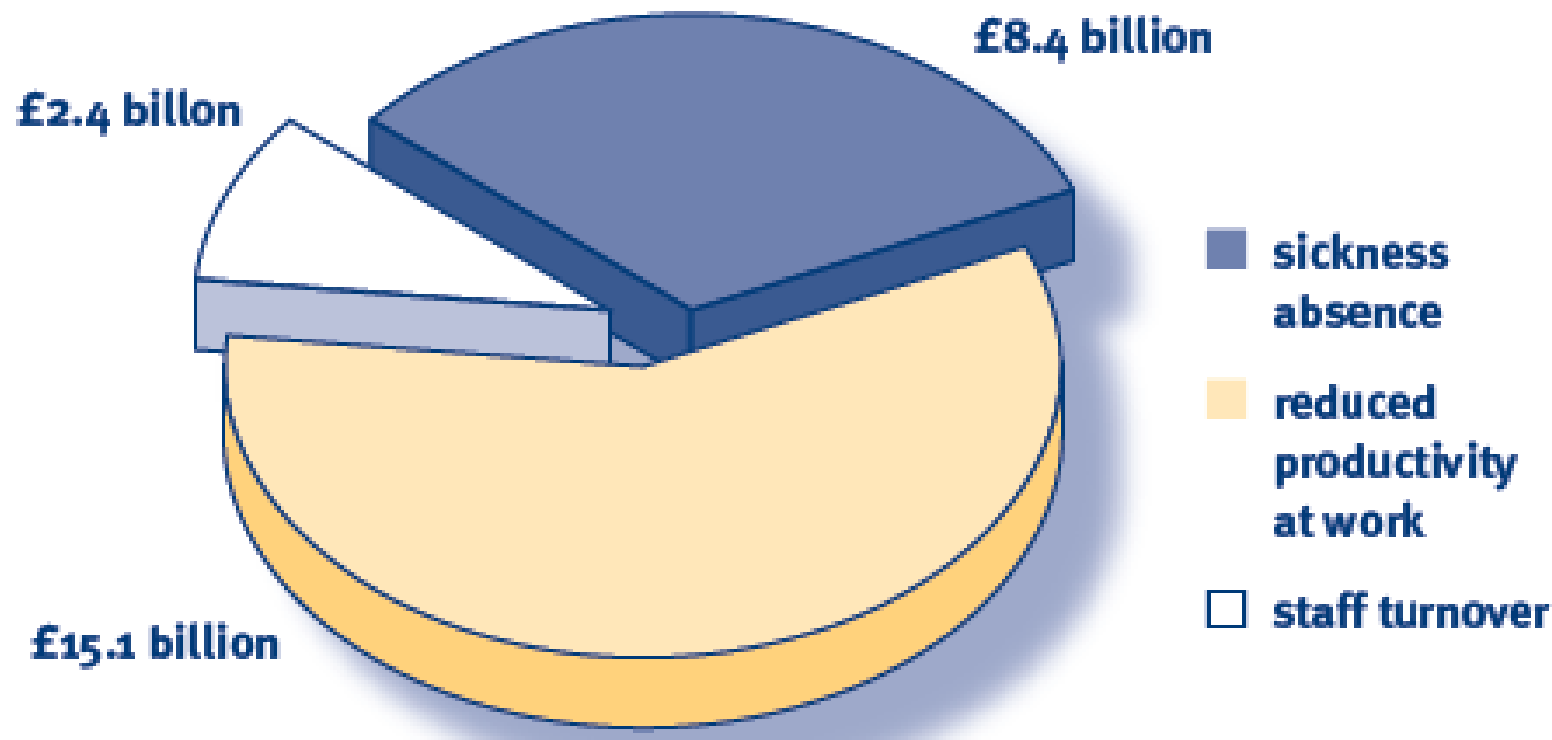

Förebygga ohälsa och vidmakthålla arbetsförmåga

Insats	Stöd för symtomreduktion	Stöd för arbetsförmåga	Kommentarer, exempel
Öka anställdas kontroll	Måttligt	?	Egen planering av skiftarbete, partiell pensionering, problemlösningskommiteér på arbetet, stresshantering
Fysisk aktivitet	Måttligt	Begränsat	Vissa positiva effekter. Oklarhet kring typ av aktivitet, omfattning, och intensitet.
Hälsopromotion	Begränsat	Begränsat	Kan ev. förebygga sjukfrånvaro men oklart vad som ger effekt.

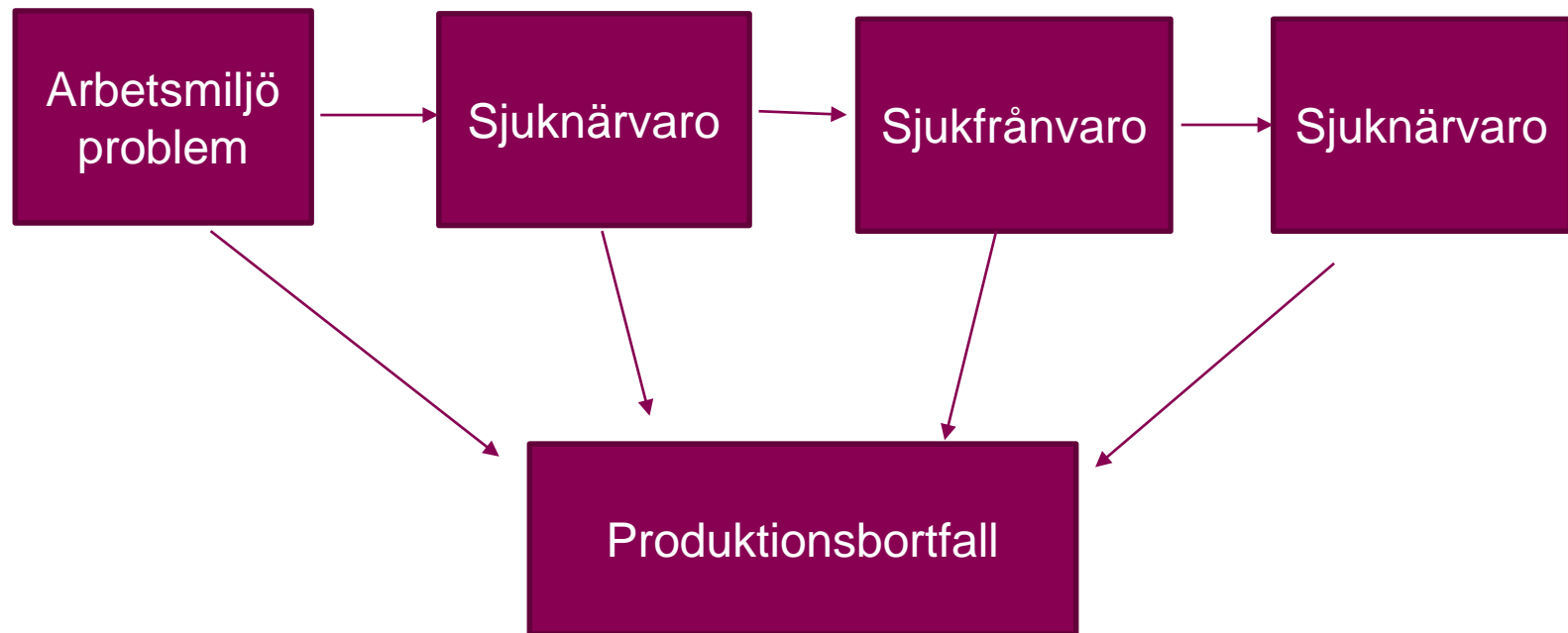
Joyce 2016, Psychological Medicine

Figure 1: The business costs of mental ill health at work

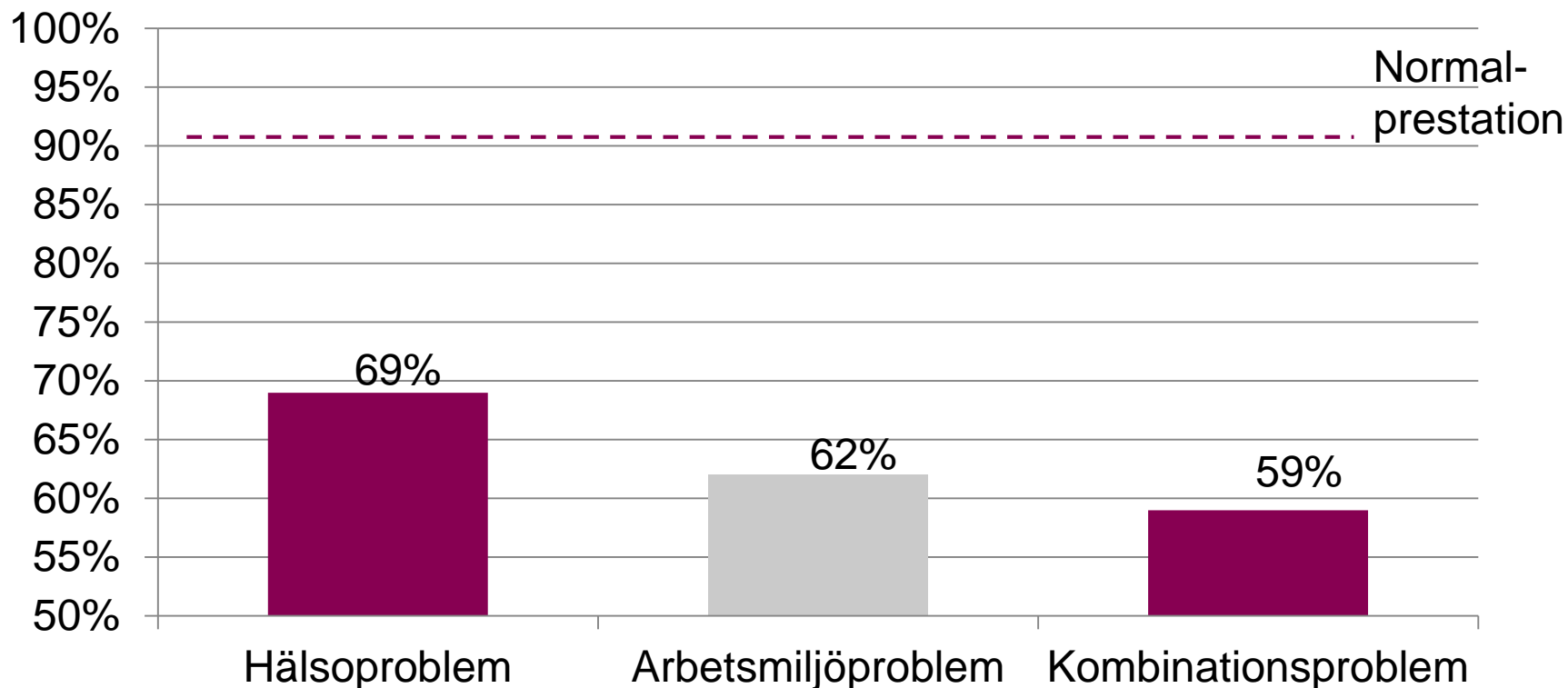
Sainsbury Centre for Mental Health (2007) Mental health at work: developing the business case. Policy paper 8. London: Sainsbury Centre for Mental Health

Du kan förebygga mycket genom insatser i arbetsmiljön

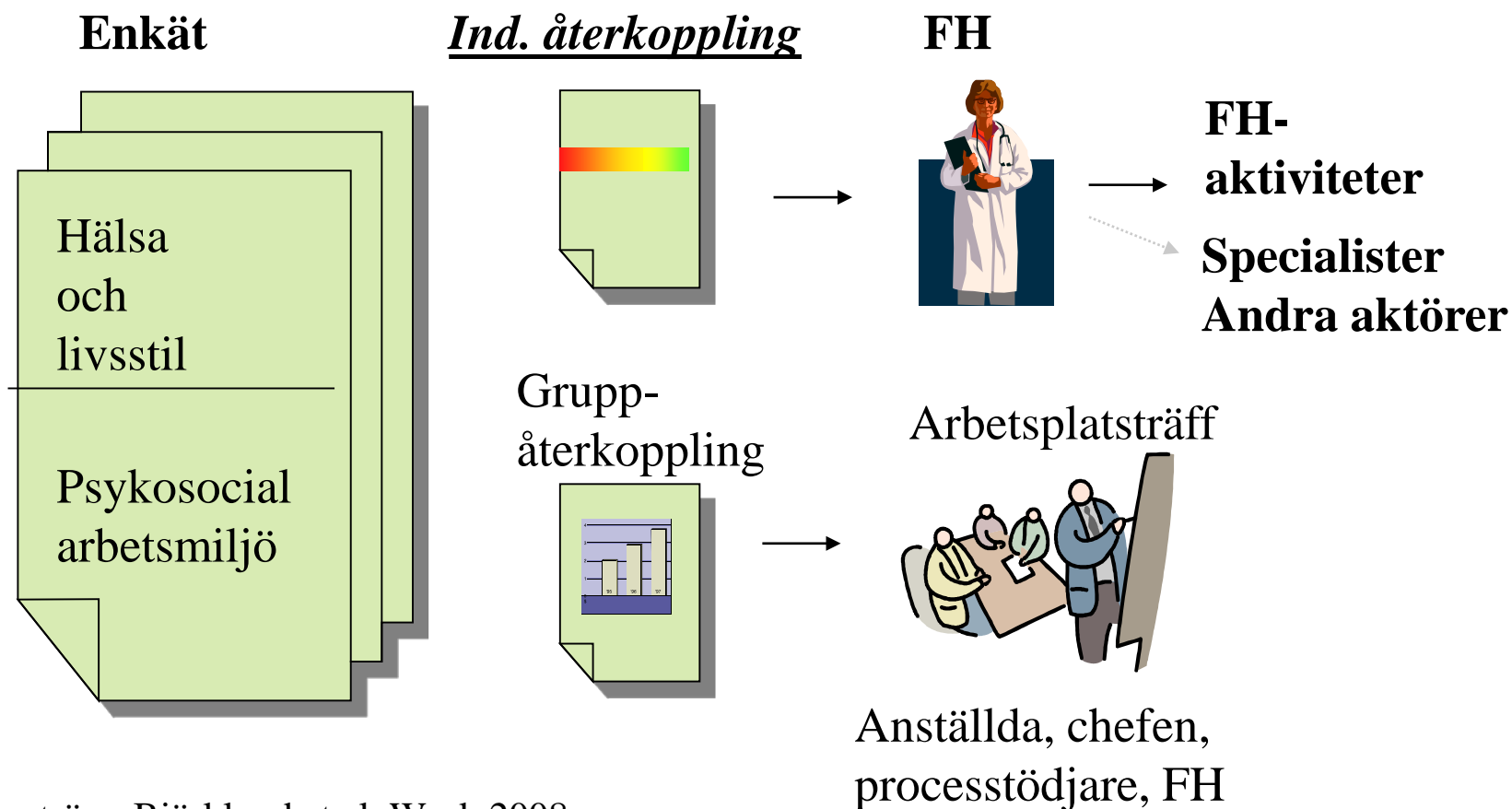
Genomsnittlig prestation hos anställda med arbetsmiljö- och/eller hälsoproblem

Prestation

Åtgärder vid tidiga symtom/signaler

Arbete och hälsa inom process och verkstadsindustrin

Exempel insatser till riskgrupper (psykisk ohälsa)

Rådgivning och stresshantering

- Konsultationer av företagsläkare eller andra rådgivare. Stresshantering och orsaker till stress i både privat och arbetsliv.

KBT och/eller problemlösningsterapi

- Via psykologer eller datorbaserat.
  - Utbildning kring stress och burnout, avslappningsmetoder, förändra tankemönster, tidsplanering, assertivitetsträning, problemlösning etc

Kollegiala samtalsgrupper – Diskussion/reflektion med kollegor kring stress i arbetet. Problem och lösningsfokus. Formulera målsättningar.

Övriga insatser innefattade bl.a. mindfulness

Bergström G, et al. Insatser via företagshälsovården... IMM, Karolinska Institutet, 2015.

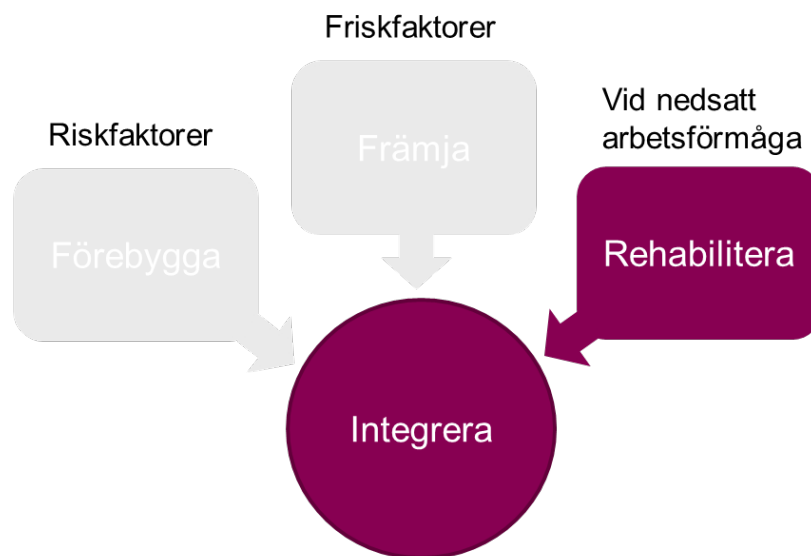
Åtgärder vid tidiga symtom

Insats	Stöd för symtom-reduktion	Stöd för arbets-Förmåga	Kommentarer, exempel
Screening för att finna riskgrupper på arbetsplatser	Begränsat	Begränsat	Litet antal studier. Viktigt att åtgärder finns planerade efter screening
Rådgivning	Begränsat	Begränsat	Deltagare beskriver sig nöjda men oklart om några andra mätbara effekter. Metodologiska brister.
KBT baserad stresshantering	Starkt	?	Effekt på symtomminskning. Otillräckligt underlag för sjukfrånvaro och produktivitet.

Joyce 2016, Psychological Medicine

Åtgärder vid etablerad psykisk ohälsa

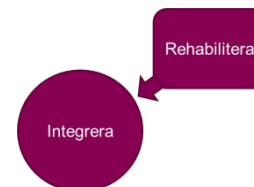
Rehabiliterande (efterhjälpande) insatser vid arbetsrelaterad psykisk ohälsa

Problemlösningbaserade samtal med inriktning mot åtgärder på arbetsplatsen ger:

- Minskad sjukfrånvaro
- Förkortar tid till återgång i arbete
- Förebygger återfall i sjukskrivning

Bergström G, Lundin A, Vaez M, Cedstrand E, Hillert L, Jensen I. Insatser via företagshälsovården för att minska eller förebygga psykisk ohälsa. En kartläggning av forskningen. Enheten för Interventions- och Implementeringsforskning, IMM, Karolinska Institutet, 2015.

Åtgärder vid etablerad psykisk ohälsa

Insats	Stöd för symtomreduktion	Stöd för arbetsförmåga	Kommentarer, exempel
KBT	Starkt	Måttligt	KBT inkl problemlösningsbaserade insatser. Arbetsplatsinr. ger effekt på arbetsförmåga.
Exponeringsterapi vid ångest och PTSD	Starkt	Måttligt	Att gradvist utsätta sig för ångestprovocerande situationer. Arbetsplatsinr. ger effekt på arbetsförmåga
Farmakologisk behandling	Starkt	?	Oklar effekt på arbetsförmåga.

Joyce 2016, Psychological Medicine

Andra resultat

Psykiska symtom - arbetsåtergång

- Minskning av symtom leder inte automatiskt till arbetsåtergång. Arbetsåtergång underlättas när insatsen är kopplad till arbetsplatsen och hänsyn tas till viktiga arbetsmiljöfaktorer.

Bergström G, Lundin A, Vaez M, Cedstrand E, Hillert L, Jensen I. Insatser via företagshälsovården för att minska eller förebygga psykisk ohälsa. En kartläggning av forskningen. Enheten för Interventions- och Implementeringsforskning, IMM, Karolinska Institutet, 2015.

Sammanfattning

Insats	Stöd för symtom- reduktion	Stöd för arbets- förmåga
Primärprevention	Begränsat-måttligt	Begränsat
Vid tidiga symtom	Måttligt-starkt	Begränsat
Vid etablerad psykisk ohälsa	Starkt	Måttligt

Joyce 2016, Psychological Medicine

Konklusion och framtidsspaning

- Insatser behöver utvecklas och effekter utvärderas gällande **både** symtomminskning **och** arbetsförmåga.

Konklusion och framtidsspaning

- Insatser behöver utvecklas och effekter utvärderas gällande **både** symtomminskning **och** arbetsförmåga.
- Screeninginstrument för att finna anställda med ökad risk för lång sjukskrivning behöver utprövas.

Konklusion och framtidsspaning

- Insatser behöver utvecklas och effekter utvärderas gällande **både** symtomminskning **och** arbetsförmåga.
- Screeninginstrument för att finna anställda med ökad risk för lång sjukskrivning behöver utprövas.
- Kombinerade effekter av krav arbete – krav privatliv (familj) behöver undersökas ytterligare. Insatser utvecklas.

Konklusion och framtidsspaning

- Insatser behöver utvecklas och effekter utvärderas gällande **både** symtomminskning **och** arbetsförmåga.
- Screeninginstrument för att finna anställda med ökad risk för lång sjukskrivning behöver utprövas.
- Kombinerade effekter av krav arbete – krav privatliv (familj) behöver undersökas ytterligare. Insatser utvecklas.
- Organisatoriska beslut och förhållningssätt som påverkar arbetets utformning och krav/resurser i arbetssituationen. Vilka effekter får detta för de anställdas prestation och arbetsförmåga?

Konklusion och framtidsspaning

- Insatser behöver utvecklas och effekter utvärderas gällande **både** symtomminskning **och** arbetsförmåga.
- Screeninginstrument för att finna anställda med ökad risk för lång sjukskrivning behöver utprövas.
- Kombinerade effekter av krav arbete – krav privatliv (familj) behöver undersökas ytterligare. Insatser utvecklas.
- Organisatoriska beslut och förhållningssätt som påverkar arbetets utformning och krav/resurser i arbetssituationen. Vilka effekter får detta för de anställdas prestation och arbetsförmåga?

תודה
 Dankie Gracias
 Спасибо شكراً
 Köszönjük Merci Takk
 Grazie Dziękujemy Terima kasih
 Ďakujeme Vielen Dank Paldies
 Kiitos Täname teid 谢谢
Thank You Tak
 感謝您 Obrigado Teşekkür Ederiz
 Σας ευχαριστούμε 감사합니다
 Bedankt Дěkujeme vám
 ありがとうございます
 Tack